ЗАЦВЯРДЖАЮ
Начальнік галоўнага ўпраўлення адукацыі Гродзенскага аблвыканкама
Р.Ю.Абрамчык
07.10.2024

І (ШКОЛЬНЫ) ЭТАП РЭСПУБЛІКАНСКАЙ АЛІМПІЯДЫ ПА ВУЧЭБНЫХ ПРАДМЕТАХ “БЕЛАРУСКАЯ МОВА” І “БЕЛАРУСКАЯ ЛІТАРАТУРА”

Х клас
Комплексная работа па беларускай мове і літаратуры
Кастрычнік 2024 г., Гродна

Заданні	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Усяго
Балы											
Подпіс члена журы											

Заданне 1. Запішыце гукі, якія вымаўляюцца на месцы выдзеленых літар.
Максімальная колькасць балаў – 4

па**д**чарка	[ ]	збяруся **і** паеду	[ ]
схіліцца	[ ]	па-сусе**дс**ку	[ ]
з мяне	[ ]	аб'е**здж**аны	[ ]
аб’е**здч**ык	[ ]	н**е** ведаю	[ ]
з кім-небудзь	[ ]	ра**зж**ыцца	[ ]
выхваляе**шся**	[ ]	Іван **і** Васіль	[ ]
на палі**ч**цы	[ ]	ва**к**зал	[ ]
хрэ**сь**біны	[ ]	**с**меласць	[ ]

Заданне 2. У сказах знайдзіце словы з арфаграфічнымі і акцэнталагічнымі памылкамі. Запішыце нарматыўны варыянт.

Максімальная колькасць балаў – 5

Сказы з памылкай	Нарматыўнае напісанне
1. Уваход у залу толькі па прапусках.	
2. Падчас гульні ў карты на руках у Антося засталася пікавая дама.	
3. У летніку было пяціразавае харчаванне.	
4. У цеста маці любіла дабаўляць сываратку.	
5. Кірыл лавіў на вуду тоўсталобікаў.	

Заданне 3. Пераблыталіся словы і іх вобразнае апісанне – перыфразы. Знайдзіце гэтыя пары і запішыце.

Максімальная колькасць балаў – 6

1. неба	а. крывавая завіруха
2. жаўранак	б. беларускі шоўк
3. лес	в. лясная варажбітка
4. бабёр	г. пяты акіян
5. зоркі	д. зялёнае мора
6. каханне	е. балотны цясляр
7. вайна	ж. радасць жыцця
8. бульба	з. другі хлеб
9. маладосць	і. срэбны званочак
10. лён	к. прадзедаў зямля
11. радзіма	л. нябесныя вочы
12. зязюля	м. жыццёвы ранак

Адказ: 1___, 2___, 3 ___, 4 ___, 5 ___, 6 ___, 7 ___, 8 ___, 9 ___, 10 ___, 11 ___, 12 ___

Заданне 4. Вызначце, да якіх часцін мовы адносяцца наступныя словы. Аб’яднайце ў групы па часцінамоўнай прыналежнасці *(напрыклад, назоўнік: …., лічэбнік: ….),* запішыце.

Максімальная колькасць балаў – 5

Абодва, двое, удвая, двойка, другі, удвух, падвоіць, двойчы, падвоены, па-другое, падваенне, падвоіўшы, дваякі, двойня, двайны, дзве, двоечнік, двайнік, двухтысячны, дзвесце.

____
____
____
____
____
____
____
____
____

Заданне 5. Узнавіце фразеалагізмы, дапісаўшы адпаведныя займеннікі ў патрэбнай форме. У дужках укажыце разрад займенніка.

Максімальная колькасць балаў – 4

а) зарубіць_______________на носе (_______________________);
б) на__________ __________капыл (перарабіць) (_________________________);
в) на ___________ _____лады (_____________ __________);
г) не з_____ _________ ____рукамі (_________________________);
д) паспытаць_______ __________хлеба (__________________________);
е) чуць на____________________вушы (__________________________);
ж) як на______ __________________ __ліха (________________________);
з) скінуць з___________________ветхага Адама (________________________).

Заданне 6. Вызначце, як трэба пісаць словы, пастаўце адпаведную лічбу: разам (1); асобна (2); праз злучок (3).

Максімальная колькасць балаў – 5

скрывіўся (па) пакутніцку		(усё) роўна не прыйдзе	
чытаць (на) хаду		усе мелі (па) роўну ўсяго	
стаяць (на) смерць		гэтак (сама) паводзіць сябе	
бралася (на) відно		(што) колечы падрыхтаваць	
глядзець (па) доўгу на дарогу		пісаць (па) латыні	

Заданне 7. Да слоў у левым слупку падпарыце спосабы іх утварэння. Адказ запішыце ў выглядзе спалучэння лічбаў і літар.

Максімальная колькасць балаў – 5

1. заграніца	А. Асноваскладанне

2. лодачнік	Б. Бяссуфіксны
3. падспудны	В. Прыставачна-суфіксальны
4. інтэлектуал	Г. Прыставачны
5. суднабудаванне	Д. Словаскладанне
	Е. Суфіксальны

Адказ: 1 ____, 2 ____, 3 ____, 4 ____, 5 ____

Заданне 8. Расстаўце, дзе патрэбна, знакі прыпынку. Запішыце, чым ускладнены кожны сказ.

Максімальная колькасць балаў – 6

1. Малы хлапчук унучак дзедаў сядзеў на возе. ______________________
____
2. Лёд бы камень самацветны блішчыць праменнаю ігрой. ___________
____
3. Давайце добрыя сябры пагутарым аб шчасці. _____________________
____
4. Людзі а іх было багата проста за жываты хапаліся ад смеху. _________
____
5. Васіль Талаш ва ўзросце 75 гадоў арганізаваўшы і ўзначаліўшы партызанскі атрад змагаўся на Палессі супраць польскіх войскаў у 1919 – 1920 гг. ____
____
6. Скажы калі ласка куды ты будзеш паступаць вучыцца? ___________
____

Заданне 9. Узнавіце верш Міколы Мятліцкага “Беларускае кнігадрукаванне”, запоўніўшы пропускі.

Максімальная колькасць балаў – 5

Бачу гэты ёмісты том,
Дзе на ўступных старонках
Славянская вязь
_________________________ першадрукаў,
Уквечная адмысловымі гравюрамі,
З усемагчымымі завіткамі-кудзеркамі
Нашай старажытнай кірыліцы.
Далей ідуць друкаваныя спехам
Шрыфты ________________________
І ________________________________.

І вось ужо, аўтарствам кмечаныя,

Творы ________________________________,
___________________________ абарончыя вершы,
Гнеўныя вершы-адозвы Цёткі,
Бунтарныя паэмы і вершы __________________________,
Яго драматургічныя творы.
Усеахопныя творы ____________________________,
Шчымліва-самотныя радкі _________________________,
На вайне беззваротна страчаных,
А дальш – ацалелых у ліхалеццe –
_______________, _______________, Мележа…
І далей, і далей –
За старонкай старонка…
Толькі ўсемагутнымі рукамі
Народа майго
Можна том гэты ёмісты
Узняць над зямлёй
І разгарнуць,
Каб тыя, што яго стварылі
І ўжо сёння ля зорак,
Змаглі прачытаць
У 500-гадовым аб'ёме
Нашу кнігу жыцця.

Заданне 10. Прачытайце ўрыўкі. Успомніце аўтара і назву твора. Запоўніце табліцу.

Максімальная колькасць балаў – 5

Урывак	Аўтар і назва твора
А. Не забыць сцежкі той, што цябе На дарогу выводзіла з дому, Што у хаце там быў рубель У цане і па курсу старому. Не забыць, як марозам злым Клямка пальцы пячэ балюча І адкуль на стале тваім Бохан свежага хлеба пахучы.	
Б. Па-над белым пухам вішняў, Быццам сіні аганёк, Б'ецца, ўецца шпаркі, лёгкі Сінякрылы матылёк. Навакол усё паветра	

<table>
<tr><td>Ў струнах сонца залатых,
Ён дрыжачымі крыламі
Звоніць ледзьве чутна ў іх.</td><td></td></tr>
<tr><td>В. Не паспелі сесці пры сустрэчы,
Як патэльня засквірчэла ў печы…
Бульба, смажаніна і каўбаска,
Пакаштуце, людцы, калі ласка!</td><td></td></tr>
<tr><td>Г. Ціха было і чыста
у полі яго дзяцінства,
былі агонь і дым
на полі ратным тым.</td><td></td></tr>
<tr><td>Д. На галаве ж у іх не грады
І нават не гарод,
А проста – цэлае шматполле:
Бульбянік тут развесіў голле,
Там далей – іншы кораньплод;
На самай макаўцы ячмень
Пад вецярком сабе шумеў,
А далей сырадэля
Так міла белым тварыкам глядзела,
І роем навакол гулі
Двухногія чмялі.</td><td></td></tr>
</table>